

Taidemaalariiliiton toimintaehdotukset valtion hallitusohjelmaan:

Eduskunta päätti 20.1.2011 kahdeksan kohdan kannanotosta taiteen ja kulttuurin tukemiseksi. Se ehdottaa mm., että taiteilijoiden sosiaaliturvaa olisi kehitettävä niin, että nykyistä suurempi osa taiteilijoista saadaan sosiaaliturvan piiriin. Kulttuurialan sosiaali- ja työttömyysturvaan ja eläkekysymyksiin liittyvät erityiskysymykset pitäisi ratkaista niin, että mahdollisimman moni työllistymisen este voidaan poistaa. Eduskunta pitää myös tärkeänä, että rakennushankkeita toteutettaessa edistetään luovuutta ja visuaalisesti kiinnostavaa ympäristöä toteuttamalla ns. prosenttiperiaatetta eli jyvittämällä tietty osa hankkeen kustannuksista taidehankintoihin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisemassa Luova kasvu ja taiteilijan toimeentulo-raportissa (Cronberg, Tarja 2010) esitellään monia kannatettavia keinoja taiteilijoiden toimeentuloedellytysten parantamiseksi. Kuvataiteilijoiden sosiaalisen ja taloudellisen aseman nostaminen edes muiden taiteenlajien tasolle on jäänyt viime vuosina toteuttamatta. Vaikka kulttuuria ja taidetta on kuluvalle vaalikaudella rahoitettu aiempaa merkittävästi enemmän, on kuvataiteilijoiden rahoitus polkenut paikoillaan.

Taidemaalariiliitto haluaa nostaa esille erityisesti seuraavat asiat, jotka tulisi saada toimintaohjeina tulevaan hallitusohjelmaan:

1. Eläketurvan ja sosiaaliturvan parantaminen

Hallitusohjelmaan: ”Luodaan vapaille taiteilijoille oma eläkelaki, jossa palkansaajien sosiaaliturvan tasoinen eläketurva ja muu sosiaaliturva”

Perustelut: Kuvataiteilijoita (taidemaalarit, taidegraafikot) ja muita niin sanotun vapaan kentän taiteilijoita (kirjailijat, säveltäjät, sanoittajat) varten luodaan uusi eläkelaki. Se korvaisi näillä taiteilijoilla nyt käytössä olevat, yrittäjätoimintaa varten luodun yrittäjien eläkelain ja apurahoja varten olevan maatalousyrittäjien eläkelain. Tämä uusi taiteellisen työn eläkelaki (TtEL) on tarpeen, koska nykyinen järjestelmä ei mahdollista kuvataiteilijoille riittävää työeläketurvaa, mikä selviää Taidemaalariiliiton tekemästä eläketutkimuksesta (www.painters.fi/tiedostot/TML_elaketutkimus_2010.pdf). Päinvastoin nykyjärjestelmä johtaa tulevaisuudessa kuvataiteilijoiden eläketurvan heikentymiseen ja kasvaviin yhteiskunnan kustannuksiin, kun valtaosa kuvataiteilijoista jää takuueläkkeen varaan.

Uuden TtEL-eläkejärjestelmän eläkemaksut mitoitetaan taiteilijoille siten, että ne vastaavat likimain palkansaajien maksamia eläkemaksuja. Samalla edellytetään, että julkiseen talouteen ei synny rahoitusvajetta lyhyellä tai pitkällä aikavälillä. Eläkkeiden hoitaminen keskitetään Maatalousyrittäjien eläkelaitokseen (Mela). Näin toimien taiteilijat voivat toimia yhden eläkelaitoksen kautta. Samalla varmistetaan riittävät neuvonta- ym. palvelut.

Uuden eläkelain keskeinen tavoite on kannustaa taiteilijoita itse rakentamaan kohtuullisilla eläkemaksuilla työeläketurvaansa ja keventää siten julkisen talouden taakkaa eläkkeiden rahoittamisessa. Samalla turvataan edellytyksiä taiteilijoiden työn kehittämiseen. Uudistuksen myötä tunnustetaan myös se tosiasia, että taiteilijat eivät toimi samalla tavalla markkinatalouden piirissä kuin yrittäjät, vaan heidän tilannettaan voidaan verrata lähinnä maanviljelijöihin tai perustutkimukseen.

Uusi TtEL-eläkejärjestelmä ei edellytä mitään muutoksia työsuhteista saatavaan tuloon perustuviin yksityisen ja julkisen sektorin työeläkelakeihin.

”Valtion uusien, vuosittain myönnettävien ylimääräisten taiteilijaeläkkeiden määrä nostetaan 100 eläkkeeseen vuodessa.”

Uusi taiteilijoiden eläkelaki ei paranna taiteilijoiden eläketurvaa takautuvasti. Taidemaalareista tehdyn tutkimuksen mukaan (Aaltonen, Ari 2011) ikääntyvien taidemaalareiden kertynyt eläketurva on alhainen. Ylimääräisten taiteilijaeläkkeiden hakijoiden määrä on jatkuvasti noussut, ja on tällä hetkellä lähes 600 hakijan vuosiasolla. Ylimääräinen taiteilijaeläke on myös tärkeä taidekentän tunnustus, eläkkeitä jaettu luovan työn tunnustukseksi 1800-luvulta lähtien. Eläkkeen ensimmäinen saaja oli taidemaalari Magnus von Wright. Eläkkeen tunnustusluonteisuus katalysoi ikääntyneiden taiteilijoiden luovaa toimintaa.

”Taiteilijan työttömyysturvan korvaaminen työllisyysrahalla”

Tämän hetkisten työttömyysturvaan liittyvien säännösten mukaan turvaa saava kuvataiteilija ei voi tehdä taiteellista työtä työttömyysturvan aikana. Poikkeuksena on tilanne, jossa hänen taiteellista toimintaansa katsotaan työttömyysturvan kannalta sivutoimiseksi. Tämä yhteiskunnan vaatima toimeentulo passivoi työttömiä taiteilijoita ja huonontaa heidän mahdollisuuksiaan työllistyä myöhemmin. Heidän luova panoksensa heitetään hukkaan. Työttömyysturvaa koskevia säännöksiä tulee muuttaa siten, että oman taiteellisen työn tekeminen sallitaan työttömyysturvan aikana. Jos toiminta tuottaa voittoa menojen vähentämisen jälkeen voidaan taiteilijalle maksaa soviteltua turvaa.

2. Taiteilijoiden toimeentuloedellytysten parantaminen

”Nostetaan kuvataiteilijoiden apurahamediaani Pohjoismaiselle tasolle”

Taiteilija-apurahojen tarkoituksena on turvata sitä saaville taiteilijoille mahdollisuus vapaaseen taiteelliseen työskentelyyn. Apurahat eivät ole suuria, mutta niiden merkitys on taidekentällä tärkeä. Vuosittain kuvataiteen apurahan hakijoista saa noin 8 %, mikä on selvästi pienempi osuus kuin muiden alojen taiteilijoilla. Taidemaalareiden rahoitus on kuluvalle vaalikaudella jäänyt olennaisesti jälkeen muista taiteen aloista. Esimerkiksi veikkausvoittovarojen jaossa kaikki muut taiteen alat ovat saaneet huomattavia korotuksia, elokuvan rahoituksen kasvu on ollut jopa erittäin merkittävää.

”Lisätään paikkaan sidottua taidetta rakentamisessa sitouttamalla kuntia ja valtion liikelaitoksia.”

Kulttuuri- ja taidetoiminta on paitsi luovaa ilmaisua yksin tai yhteisössä myös esteettistä asennoitumista elämään ja ympäristöön ja elämää muokkaava kokemuksellinen prosessi. Kulttuuritoiminta ja taide ovat osa yhteisön peruskulttuuria ja yhteistä identiteettiä. Muun muassa näistä asioista syntyy me-henki, sosiaalista pääomaa, joka vaikuttaa hyvinvointiin.

Monet kaupungit, mm. Helsinki ja Oulu ovat menestyksekkäästi soveltaneet prosenttiperiaatetta, jossa rakennuskustannuksista varataan taidehankintoihin tietty osuus (www.prosenttiperiaate.fi). Myös monissa muissa rakennusprojekteissa on taide vahvasti mukana. Paikkaan sidotun taiteen edistämiseksi tulisi luoda malli, jossa valtio sitoutuu rahoittamaan taidehanketta $\frac{3}{4}$:lla, kun kunnan rahoitusosuus, $\frac{1}{4}$ taidehankkeen kustannuksista täyttyy.

"Yleishyödyllisten taiteilijajärjestöjen näyttely- ja galleriatoiminta tulee katsoa yleishyödylliseksi toiminnaksi eikä elineinotoiminnaksi verotuksessa"

Monet yleishyödylliset yhteisöt (mm. kuvataiteilijoiden yhdistykset ja ateljeeasuntosäätiöt) ovat joutuneet kiristyvän verotuskäytännön kohteiksi. Kysymys yleishyödyllisten yhteisöjen verotuksesta liittyy läheisesti kansalaisyhteiskunnan merkitykseen ja sen toiminnan edellytysten turvaamiseen. Kysymys on myös alueellisen kulttuurin savutettavuudesta. Kuvataiteessa tämä aktiivinen kansalaistoiminta näyttäytyy taiteilijajärjestöjen ylläpitäminä näyttely- ja galleriatiloina. Tiloissa järjestetään myös erilaisia taidekursseja, tilaisuuksia ja tapahtumia. Verottaja on ryhtynyt tulkitsemaan taiteilijajärjestöjen näyttely- ja galleriatoimintaa elinkeinotoiminnaksi. Vaikka tämä toiminta ei tuottaisi taloudellista voittoa, mikä on varsin usein tilanne, joutuu yhdistys tämän tulkinnan vuoksi samalla arvonlisäverovelvolliseksi. Arvonlisäverovelvollisuus lisää yhdistyksen kustannuksia ja hallintobyrokratiaa. Tämä kaikki on pois varsinaisesta toiminnasta.

Lisätiedot:

Taidemaalariiliitto ry
Erottajankatu 9
00130 Helsinki
www.painters.fi

Puheenjohtaja Maaria Märkälä, puh. 040-7257839, maaria.markala@artists.fi
Pääsihteeri Terhi Aaltonen, puh. 09-68110568, terhi.aaltonen@artists.fi